

УДК: 327.8

Аліна Юрій,

аспірантка Навчально-наукового інституту міжнародних відносин,

Київський національний університет імені Тараса Шевченка,

alinayuriy15@gmail.com

ORCID ID:0000-0003-2363-2409

DOI 10.29038/2524-2679-2024-03-87-98

МЕДІАГРАМОТНІСТЬ ЯК ІНСТРУМЕНТ ПРОТИДІЇ ЗОВНІШНЬОПОЛІТИЧНІЙ ДЕЗІНФОРМАЦІЇ У ФІНЛЯНДІЇ

Мета статті – дослідження системи протидії зовнішньополітичному інформаційному втручанню у Фінляндії з особливим акцентом на ключову роль медіаграмотності в забезпеченні національної інформаційної безпеки. Розглянуто основні дезінформаційні кампанії, спрямовані проти країни, які здійснювалися російською федерацією та Китаєм. Під час проведення дослідження застосовано історичний метод, методи класифікації й порівняльного аналізу, а також контент-аналіз. У статті розглянуто ефективність державної підтримки стратегій та ініціатив із розвитку медіаграмотності, діяльність основних інституцій і організацій із розвитку медіаосвіти фінського суспільства, а також міжнародної співпраці в контексті протидії дезінформації. Окрему увагу приділено вивченню кореляції між високим рівнем медіаграмотності серед фінського населення та здатністю країни ефективно протистояти зовнішнім інформаційним загрозам. Проаналізовано юридичну й документальну базу, яка регулює заходи протидії дезінформації у Фінляндії. Зроблено висновок, що успішна протидія зовнішньополітичній дезінформації у Фінляндії ґрунтується на комплексному підході, який поєднує високий рівень медіаграмотності населення, правове регулювання та міжнародну співпрацю.

Ключові слова: дезінформація, медіаграмотність, інформаційна війна, пропаганда, маніпуляція, медіапростір, зовнішньополітичний вплив, інформаційна безпека.

Alina Yurii,

Taras Shevchenko National University of Kyiv,

ORCID ID: 0000-0003-2363-2409

MEDIA LITERACY AS A TOOL TO COUNTER FOREIGN POLITICAL DISINFORMATION IN FINLAND

The purpose of this article is to examine Finland's system of countering foreign political information interference, with a particular focus on the critical role of media literacy in ensuring national information security. The research explores key disinformation campaigns targeted at Finland, carried out by the Russian Federation and China. Historical, classification, comparative analysis, and content analysis methods were employed. The article assesses the effectiveness of government support for media literacy strategies, institutional efforts, and international cooperation in countering disinformation. Special attention is given to the correlation between high levels of media literacy in Finnish society and the country's ability to effectively counter external information threats. The legal and documentary framework regulating disinformation countermeasures in Finland is also analyzed. The conclusion drawn is that successful resistance to foreign political disinformation in Finland is based on a comprehensive approach combining high media literacy, legal regulation, and international collaboration.

Key words: disinformation, media literacy, information warfare, propaganda, manipulation, media space, foreign political influence, hybrid threats, information security, social media.

1. ВСТУП

Постановка проблеми. В умовах зростаючих глобальних інформаційних загроз країни все частіше стикаються з дезінформаційними кампаніями, які спрямовані на підрив їхнього суверенітету, дестабілізацію внутрішньої політичної ситуації та створення розколу в суспільстві. Фінляндія як частина європейського демократичного простору вже протягом тривалого часу перебуває під впливом дезінформаційних атак із боку зовнішніх державних акторів, таких як російська федерація й Китайська Народна Республіка. Ці атаки мають на меті посіяти недовіру до державних інституцій, розхитати соціальну згуртованість і вплинути на внутрішню та зовнішню політику країни. Фінляндія володіє потужною й ефективною системою протидії зовнішньополітичній дезінформації, яка ґрунтується на комплексному підході, що охоплює всі аспекти інформаційної безпеки. Ця система включає інтеграцію медіаграмотності у всі рівні освіти, підтримку незалежних медіа, активну роботу з фактчекінгу й широкомасштабну міжнародну співпрацю. Фінське суспільство демонструє високу стійкість

до дезінформаційних атак, завдяки довготривалій політиці, спрямованій на розвиток критичного мислення та обізнаності громадян.

На особливу увагу заслуговує досвід Фінляндії у впровадженні програм із медіаграмотності. Ця країна стала однією з перших, яка зрозуміла важливість медіаграмотності як ключового інструменту для захисту інформаційного простору й підтримки демократичних цінностей. Система медіаграмотності у Фінляндії включає як формальну освіту в школах та університетах, так і позашкільні програми для дорослих і літніх людей. Завдяки такому всебічному підходу фінське суспільство має високий рівень навичок з аналізу інформації, що дає змогу громадянам ефективно протистояти дезінформації.

Вивчення фінського досвіду впровадження програм із медіаграмотності є надзвичайно важливим для інших країн, які мають подібні виклики. Фінляндія показала, що інвестиції в розвиток медіаграмотності є виправданими, адже сприяють зміцненню національної безпеки, соціальної згуртованості та демократичних інститутів. Ретельний аналіз фінської моделі й адаптація її елементів до національних контекстів може стати ефективним засобом для інших держав у боротьбі з дезінформацією та інформаційними загрозами.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Протидія зовнішньополітичній дезінформації стала об'єктом численних наукових досліджень як серед міжнародних, так і українських учених. У цих роботах аналізуються різні аспекти інформаційної безпеки, медіаграмотності та ефективні методи протидії дезінформаційним кампаніям.

Серед українських дослідників, які зосереджувалися на питаннях протидії дезінформації, інформаційного протиборства й інформаційних війн, а також на аналізі впливу міжнародних інформаційних загроз на національну безпеку та вивчення психологічних аспектів інформаційного впливу на суспільну свідомість і поведінку, відзначимо О. Андрєєву, О. Запорожець, Н. Карпчук, В. Копійку, Є. Макаренко, Ю. Макарь, Н. Піпченко, М. Рижкова, А. Шуляк, Б. Юськів.

Серед сучасних закордонних дослідників на особливу увагу заслуговують роботи Е. Белл, К. Вордл, Р. ДіРеста, Т. Ріда, Ю. Руохонена, Дж. Стенлі, К. Хіта.

Крім цього, варто також підкреслити внесок міжнародних організацій та освітніх закладів у дослідження взаємозв'язку рівня медіаграмотності й стійкості суспільства до зовнішньополітичного інформаційного втручання. Із-поміж них виділяються звіти Європейської комісії, Європейської обсерваторії цифрових медіа (EDMO), Бостонського університету, Кембриджського університету та Університету Барселони.

Мета статті – дослідження впливу розвитку медіаграмотності на ефективність фінської моделі протидії зовнішньополітичній дезінформації.

2. РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Еволюція дезінформаційних кампаній росії та Китаю проти Фінляндії. Інформаційний вплив росії на Фінляндію має глибокі історичні корені, які сягають часів Радянського Союзу. Після радянсько-фінської війни (1939–1940) СРСР активно використовував пропаганду для поширення нарративу про «фінляндизацію», де Фінляндія мала залишатися нейтральною й дотримуватися політики співпраці з СРСР на умовах кремля. Радянська пропаганда зображувала Фінляндію як буферну зону, яку треба було контролювати для збереження регіональної стабільності. Така політика значно обмежувала можливість Фінляндії інтегруватись із країнами Заходу. Після розпаду СРСР росія продовжувала впливати на Фінляндію, використовуючи вже не прямі загрози, а інформаційні атаки для формування й поширення вигідних нарративів.

Після анексії Криму у 2014 р. російська пропаганда проти Фінляндії зазнала суттєвих змін. Основний акцент зроблено на два ключові нарративи – загрозу НАТО та утиски російськомовної меншини. Застосування цих нарративів відображає ширшу стратегію Росії щодо підризу стабільності в країнах, котрі прагнуть співпраці з НАТО і ЄС. Також російські медіа активно поширюють інформацію про нібито загрози з боку НАТО. Вони акцентують на тому, що Фінляндія, зближуючись із НАТО, буцімто ставить під загрозу свою безпеку й провокує росію на військові дії. До того ж кремль часто використовує нарративи про утиски російськомовної меншини для виправдання своїх зовнішньополітичних дій. Наприклад, російські ЗМІ поширювали фейкові новини про так звану дискримінацію російськомовного населення у Фінляндії, метою яких є підвищення напруги у фінському суспільстві.

Із розвитком цифрових технологій російська пропаганда значно активізувала використання соціальних медіа та кібероперацій для впливу на громадську думку у Фінляндії. Кіберкампанії росії часто застосовують автоматизовані акаунти й тролів для поширення дезінформації через такі соціальні платформи, як Facebook і X. Крім бот-мереж, росія активно використовує соціальні медіа для поширення фейкових новин про фінську зовнішню політику і її відносини з ЄС та НАТО. Кампанії 2019 р., що збіглися з парламентськими виборами у Фінляндії, продемонстрували, як росія намагається впливати на політичний процес у країні, дискредитуючи

проєвропейських кандидатів і поширюючи страхи щодо міграційної політики та економічної залежності від ЄС.

Маніпуляції історією залишаються ключовим елементом російської пропаганди у Фінляндії. Російські медіа часто повертаються до подій радянсько-фінської війни з метою виправдання сучасної агресивної політики москви. Зокрема, російські ЗМІ активно просувають ідею про те, що Фінляндія історично завжди перебувала під впливом росії і що її сучасні кроки до західної інтеграції суперечать історичній «дружбі» між країнами. Такі маніпуляції покликані підсилити ідеологічне обґрунтування сучасних дій кремля й створити відчуття, що сучасні кроки Фінляндії ведуть до повторення історичних конфліктів.

Китайська пропаганда у Фінляндії є частиною ширшої стратегії впливу КНР на Захід через економічну та культурну дипломатію. На початкових етапах акцентовано на ініціативі «Один пояс, один шлях», яку Китай подавав як вигідну економічну співпрацю. Пропаганду зосереджено на тому, що співпраця з Китаєм принесе економічний розвиток, особливо у сферах інфраструктури й технологій. Такий підхід дав змогу формувати позитивний імідж серед фінських політиків і підприємців. Однак водночас замовчувалися політичні ризики, зокрема залежність від китайського капіталу та можливий вплив на суверенітет країн-партнерів. Однак, як зазначається в дослідженні шведського Інституту політики безпеки та розвитку (ISDP), із часом китайські наративи трансформувалися, підлаштовуючись під критику з боку західних держав, особливо в питаннях прав людини [1].

Китай також використовував культурну дипломатію через мережу Інститутів Конфуція, просуваючи свою м'яку силу. Інститути представлено як центри для навчання китайської мови та культури, проте поступово вони стали платформами для поширення політичних наративів, які представляли Китай як ключового партнера й інвестора. Ці установи сприяли створенню позитивного іміджу Пекіну та уникненню критики щодо внутрішніх питань, як-от права людини [2]. Проте після загострення відносин із Заходом через порушення прав людини в Сіньцзяні й Гонконгу Китай змінив стратегію. Замість акценту на винятково економічних аспектах, пропаганда почала просувати наративи про китайську політичну та економічну систему як альтернативу західним моделям. Згодом, у відповідь на критику з боку фінських медіа, Китай почав чинити дипломатичний тиск, щоб обмежити поширення публікацій, які б негативно впливали на імідж країни.

Фінська система захисту від дезінформації крізь призму розвитку медіаграмотності. Фінляндія активно протидіє зовнішньополітичній

дезінформації, визнаючи її загрозу як для національної безпеки, так і для демократичних процесів. Стратегія Фінляндії ґрунтується на комплексному підході, що включає багаторівневу взаємодію між урядовими органами, медіа, громадянським суспільством і міжнародними партнерами. Основна мета таких зусиль – зміцнення національної стійкості через підвищення рівня медіаграмотності та міжнародної співпраці у сфері інформаційної безпеки.

Фінський уряд визнає, що протидія дезінформації є важливою частиною захисту прав людини та національної безпеки. У рамках цієї стратегії створено низку інституцій, що займаються виявленням і нейтралізацією дезінформаційних кампаній, які часто спрямовані на підрив демократичних процесів та довіри до державних установ. Зокрема, Міністерство закордонних справ Фінляндії підкреслює, що «боротьба з дезінформацією є захистом прав людини», що вимагає комплексного підходу, уключаючи співпрацю між державними органами, неурядовими організаціями й міжнародними партнерами [3].

Фінляндія має розгалужену мережу інституцій, що займаються виявленням та боротьбою з дезінформаційними кампаніями. Однією з центральних установ є Транспортно-комунікаційне агентство Traficom, яке здійснює моніторинг медіапростору й відповідає за виявлення фейкових новин та маніпуляцій [4]. Traficom тісно співпрацює з іншими державними органами й громадськими організаціями, забезпечуючи координацію зусиль на національному рівні. Агентство також підтримує просвітницькі програми з медіаграмотності, які спрямовані на навчання громадян критичного мислення та вміння розпізнавати дезінформацію.

Важливу роль у дослідницькій діяльності відіграє Фінський інститут міжнародних відносин (FIIA). Ця організація проводить наукові дослідження у сфері міжнародних відносин, зокрема інформаційної безпеки, і розробляє рекомендації для уряду щодо політики протидії зовнішнім інформаційним загрозам. FIIA також бере активну участь у проєктах міжнародного рівня, таких як Radar TEPISA, що спрямований на співпрацю з європейськими країнами задля виявлення та запобігання іноземним дезінформаційним атакам [5].

Іншою важливою інституцією є Європейський центр передового досвіду з протидії гібридним загрозам (Hybrid CoE), розміщений у Гельсінкі. Цей міжнародний центр зосереджений на вивченні гібридних загроз, які включають дезінформаційні кампанії, та розробці механізмів їх нейтралізації. Hybrid CoE є важливою платформою для співпраці між НАТО, ЄС та іншими міжнародними партнерами, що дає змогу Фінляндії брати активну участь у міжнародних ініціативах із протидії дезінформації.

Особливу увагу в рамках протидії зовнішньополітичній дезінформації у Фінляндії приділяють розвитку медіаграмотності серед населення. Цей підхід має на меті посилення стійкості громадян до інформаційних маніпуляцій, особливо в контексті сучасних гібридних загроз. Фінляндія визнана лідером у цій сфері серед європейських країн, згідно з даними звіту Інституту відкритого суспільства – Софія (OSIS) [6]. Такий статус обумовлений систематичними зусиллями уряду у впровадженні медіаосвітніх програм, інтегрованих у навчальні заклади, громадські ініціативи та державну політику.

На рівні фінського уряду за політику у сфері розвитку медіаграмотності шляхом виділення ресурсів і розробки законодавства відповідає Міністерство освіти та культури Фінляндії. У 2012 р. під егідою Міністерства освіти та культури засновано Владу з медіаосвіти, а через два роки створено Національний аудіовізуальний інститут (KAVI) із департаментом медіаосвіти й аудіовізуальних медіа (MEKU), який отримав юридичну відповідальність за популяризацію медіаосвіти у фінському суспільстві [7].

У 2013 р. Міністерство освіти та культури Фінляндії розробило Орієнтири культурної політики сприяння медіаграмотності на 2013–2016 рр. [8]. Важливо зазначити, що це була перша національна програма, котра надавала медіаграмотності вагоміше місце в державній системі й підкреслила важливість міжсекторальної співпраці із залученням до підтримки медіаграмотності освітніх установ, неурядових і культурних організацій. Вона ґрунтувалася на ідеалах Конвенції ООН про права дитини й зосереджувалася на підвищенні цифрових навичок дітей, їх безпеці в інтернеті й захисті від кібербулінгу. Основною метою створення цього документа було забезпечення дітей і підлітків необхідними знаннями та навичками для активної участі в суспільстві. Програма акцентувала увагу на розвитку цифрових навичок, які є важливими для безпечного використання медіа. Проте вона не зосереджувалася на питаннях дезінформації й маніпуляцій, які стали основним акцентом уже в оновленому документі від 2019 р.

Із 2019 р. оновлена політика стала відповіддю на глобальні виклики дезінформації. Новий підхід наразі охоплює всі вікові категорії, підкреслюючи важливість розвитку навичок критичного мислення для розпізнавання маніпуляцій. Ця політика продовжує слугувати інструментом для підвищення фінської громадянської свідомості, а також збереження демократичних цінностей у сучасному інформаційному просторі. Політика медіаграмотності Фінляндії 2019 р. спрямована на

вирішення загроз, таких як дезінформація, антидемократична риторика, сексуальні домагання та мова ненависті [9]. Вона підкреслює важливість медіаграмотності як інструменту для підвищення стійкості до цих загроз і сприяє відповідальному використанню медіа суспільством.

У 2020 р. Міністерство освіти та культури Фінляндії випустило Нову програму розвитку грамотності на 2020–2023 рр. з метою зміцнення навичок медіаграмотності дітей і підлітків у ранній, дошкільній та базовій освіті [10]. Так, спочатку діти знайомляться з медіапристроями й навчаються створювати контент. У початковій школі увага приділяється аналізу, безпечному використанню медіа та критичному мисленню. У середніх класах учні починають критично оцінювати джерела інформації та відповідально створювати контент, що підвищує їх стійкість до дезінформації.

Однією з ключових інституцій у підвищенні медіаграмотності є Національний аудіовізуальний інститут (KAVI), який координує національні програми медіаосвіти, спрямовані як на молодь, так і на доросле населення [11]. KAVI регулярно досліджує та оцінює реалізацію політики медіаграмотності. Це робиться через опитування або панелі експертів за участю різних зацікавлених сторін. Одним із важливих напрямів діяльності KAVI є підтримка шкіл і навчальних закладів у впровадженні медіаосвітніх програм. Інститут надає методичні рекомендації, навчальні матеріали та організовує тренінги для вчителів. Це дає змогу учням здобувати знання про те, як аналізувати інформацію, відрізнити факти від фальшивих новин і безпечно користуватися цифровими технологіями. KAVI організовує різноманітні заходи, спрямовані на підвищення рівня медіаграмотності серед населення. Однією з таких ініціатив є проведення кінопоказів, що супроводжуються дискусіями та лекціями, де розглядаються важливі суспільні й культурні питання крізь призму медіа. Ці заходи надають можливість громадянам краще зрозуміти вплив медіа на суспільство та власне життя.

KAVI представляє Фінляндію в міжнародних проєктах співпраці, таких як Експертна група з медіаграмотності Європейської комісії й Експертна група з безпечного інтернету для дітей. Інституція також відповідає за національну співпрацю, що здійснюється через тиждень медіаграмотності – подію, яка збирає сотні учасників для просування медіаграмотності [7]. KAVI координує Форум медійної освіти для професіоналів – щорічний форум для дослідників, інформаційних фахівців і державних службовців, які займаються питаннями, пов'язаними з медіаграмотністю [7].

У Фінляндії існує кілька неприбуткових організацій, які активно займаються медіаграмотністю, сприяючи розвитку критичного мислення та навичок безпечного використання медіа. Однією з ключових організацій є Фінське товариство медіаосвіти [12], яке використовує гранти молодіжної політики для просування медіаосвіти. Ця організація проводить дослідження й реалізовує програми, що заповнюють прогалини між теоретичними знаннями та практичними навичками в галузі медіаграмотності. Крім того, Фінська асоціація бібліотек відіграє важливу роль у наданні освіти з медіаграмотності, забезпечуючи доступ до ресурсів і навчальних програм для дорослих і молоді [13]. Бібліотеки співпрацюють із місцевими громадами та неурядовими організаціями задля адаптації освітніх програм до потреб різних груп населення. Це уможливило залучення важкодоступних аудиторій, таких як літні люди або люди з обмеженими можливостями.

Міжнародна співпраця є ключовим елементом стратегії Фінляндії в протидії дезінформації. Фінляндія є активним учасником міжнародних ініціатив, спрямованих на боротьбу з дезінформацією в глобальному контексті. Важливим аспектом цієї співпраці є підписання Меморандуму про взаєморозуміння між Фінляндією та США, який передбачає розширення співробітництва в боротьбі з дезінформацією й маніпуляціями з боку іноземних держав [14]. У рамках цього меморандуму країни співпрацюють для зміцнення демократичних інституцій, підвищення стійкості інформаційних систем та створення спільних механізмів виявлення дезінформації. Крім того, Фінляндія активно залучена до міжнародних ініціатив, таких як Коаліція за свободу в інтернеті [15]. Таким шляхом країна робить внесок у процес протидії дезінформації в онлайн-просторі, визнає глобальний характер проблеми дезінформації та потребу в колективних зусиллях для її подолання.

Зростаючий вплив іноземних дезінформаційних кампаній ставить перед Фінляндією нові виклики. Для протидії цим загрозам Фінляндія активно розвиває співпрацю з партнерами в рамках європейських ініціатив. Один із прикладів – участь у проєкті Radar TEPESA [5], який покликаний зміцнити співпрацю між європейськими країнами для моніторингу й виявлення іноземних маніпуляцій. Це дає змогу Фінляндії брати активну участь у колективній роботі з виявлення джерел дезінформації та розробки спільних протоколів реагування.

Фінляндія не має окремого закону, який би винятково регулював протидію дезінформації, проте питання дезінформації вирішується через синергію національних правових актів і права Європейського Союзу, зокрема Директив ЄС. Національні акти передбачають інтеграцію

медіаосвіти в освітні програми різних рівнів, створення інфраструктури для підтримки медіаграмотності та захисту від зовнішніх інформаційних впливів. Зокрема, у Фінляндії прийнято Акт про міжнародні зобов'язання у сфері інформаційної безпеки [16]. Він забезпечує правову основу для дотримання міжнародних договорів й угод, пов'язаних з обміном і захистом конфіденційної інформації, включаючи питання кібербезпеки. Також функціонує Акт про електронні комунікаційні послуги, який регулює надання електронних комунікаційних послуг у країні, охоплює питання ліцензування, прав споживачів і справедливого використання цифрової інфраструктури. Також він установлює правила боротьби з незаконним контентом та дезінформацією в електронних комунікаціях.

На рівні Європейського Союзу Фінляндія дотримується положень Комунікації Європейської комісії щодо боротьби з онлайн-дезінформацією [17], Акту про цифрові послуги [18], Директиви ЄС 2018/1808 [19]. Остання вимагає від держав-членів сприяти медіаграмотності та вживати заходів для її розвитку. Стаття 33а цієї Директиви передбачає, що «медіаграмотність має бути частиною загальної освітньої політики, а також підтримуватися на всіх рівнях, включаючи співпрацю між урядовими структурами, медіаорганізаціями й громадськими ініціативами» [19].

3. ВИСНОВКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Фінська система протидії зовнішньополітичній дезінформації є прикладом ефективною та добре організованою відповіді на сучасні інформаційні загрози, які стають усе більш поширеними у світі. В умовах зростаючого впливу гібридних загроз, зокрема з боку таких країн, як росія та Китай, Фінляндія активно розвиває інституційні й освітні механізми для забезпечення стійкості свого інформаційного простору. Одним із ключових елементів фінської стратегії є розвиток медіаграмотності, що починається з ранньої освіти та охоплює всі вікові категорії населення. Освітні програми, які впроваджуються на державному рівні, спрямовані на навчання громадян критичного мислення й уміння розпізнавати фейкові новини та інформаційні маніпуляції. Ці програми акцентують увагу на підготовці суспільства до активної участі в сучасному інформаційному просторі, забезпечуючи захист від зовнішніх інформаційних впливів. Важливою частиною цих заходів є інтеграція медіаграмотності в шкільну та університетську освіту, що дає змогу з раннього віку формувати критичне мислення та розуміння інформаційної безпеки.

Крім того, фінська система протидії дезінформації передбачає тісну співпрацю між державними установами, громадянським суспільством,

медіа й міжнародними партнерами. На національному рівні ключову роль відіграють такі установи, як Міністерство освіти та культури, Транспортно-комунікаційне агентство Traficom, Фінський інститут міжнародних відносин (FIIA) та Національний аудіовізуальний інститут (KAVI). Ці організації забезпечують моніторинг медіапростору, виявлення дезінформаційних атак, просування медіаосвітніх програм і координацію зусиль між різними секторами суспільства.

Фінляндія також робить вагомий внесок у міжнародну співпрацю у сфері боротьби з дезінформацією. Країна є активним учасником численних європейських ініціатив, таких як Radar TEPESA, які зосереджені на протидії дезінформаційним атакам на міжнародному рівні. Фінські інституції активно співпрацюють із країнами-членами ЄС і НАТО, що дає їм змогу спільно розробляти ефективні стратегії виявлення та нейтралізації зовнішніх інформаційних загроз. Важливу роль у цій співпраці відіграє Європейський центр передового досвіду з протидії гібридним загрозам (Hybrid CoE), розміщений у Гельсінкі. Завдяки співпраці з іншими країнами, Фінляндія посилює свою спроможність протистояти дезінформаційним атакам і водночас робить свій внесок у зміцнення інформаційної безпеки всієї Європи.

Отже, фінська модель протидії зовнішньополітичній дезінформації поєднує в собі національну стратегію розвитку медіаграмотності, активну міжнародну співпрацю та широке залучення громадянського суспільства. Такий підхід дає змогу Фінляндії ефективно протидіяти дезінформаційним кампаніям, спрямованим на підрив національної безпеки та демократичних процесів у країні. Успіх цієї моделі є результатом багаторічних систематичних зусиль уряду, медіа й громадськості, які працюють разом над захистом інформаційного простору від зовнішніх загроз. Отже, досвід Фінляндії є цінним прикладом для інших країн, які прагнуть зміцнити свою стійкість до зовнішньополітичної дезінформації.

REFERENCES

1. Puranen, M. (2022). Chinese Influence Networks in Finland: A Preliminary Case Study. *ISDP*. URL: <https://www.isdp.eu/wp-content/uploads/2022/08/ISDP-Asia-Paper-Chinese-Influence-Matti-Puranen.pdf>
2. Saarenmaa, L. (2022). The Diversity Principle Taken to Its Extreme: East Asian Propaganda on Finnish Television. University of Turku. URL: https://link.springer.com/chapter/10.1007/978-3-031-05171-5_14

3. MFA of Finland. Countering disinformation to defend human rights. URL: https://um.fi/foreign-policy-and-security-policy/-/asset_publisher/BRDa7d3titu3/content/disinformaation-torjunta-on-ihmisoikeuksien-puolustamista/35732
4. Traficom in Kyberturvallisuuskeskus. URL: <https://www.kyberturvallisuuskeskus.fi/fi>
5. FIIA. 2023. FIIA discusses disinformation by foreign actors as part of TEPSA project. URL: <https://www.fiaa.fi/en/news/radar-tepsa-project>
6. Media Literacy Index 2023 (2023). *Report. OSI – Sofia*. URL: <https://osis.bg/wp-content/uploads/2023/06/MLI-report-in-English-22.06.pdf>
7. Giannetto, M. (2024). An analysis on the media literacy efforts of Finland, Sweden, and Norway. URL: https://fhs.brage.unit.no/fhs-xmlui/bitstream/handle/11250/3113109/Melissa%20Ines%20Giannetto_Final%20masteroppgaven%20MIG_1.pdf?sequence=1&isAllowed=y
8. Good Media Literacy. National Policy Guidelines 2013–2016 (2013). *MEC*. Finland. URL: <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/75280/OKM13.pdf?sequence=1&>
9. MEDIA LITERACY IN FINLAND (2019). National media education policy. *MEC*. URL: https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/162065/OKM_2019_39.pdf?sequence=1&isAllowed=y
10. Uudet lukutaidot -kehittämishjelma (2020). *MEC*. URL: <https://okm.fi/uudet-lukutaidot>
11. NAVI (2021). Finnish Media Education. Promoting Media Literacy in Finland. URL: <https://kavi.fi/wp-content/uploads/2021/01/Finnish-Media-Education.pdf>
12. Finnish Society on Media Education. URL: <https://mediakasvatus.fi/in-english/>
13. Finnish library association. URL: <https://suomenkirjastoseura.fi/finnish-library-association/>
14. Memorandum of Understanding on countering foreign state information manipulation (2024). URL: <https://um.fi/memorandum-of-understanding-on-countering-foreign-state-information-manipulation>
15. Freedom Online Coalition. URL: <https://freedomonlinecoalition.com/>
16. Laki kansainvälisestä tietoturvallisuusvelvoitteista. 24.06.2004/588. URL: <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2004/20040588>
17. COMMUNICATION FROM THE COMMISSION (2018). Tackling online disinformation: a European Approach. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A52018DC0236>
18. DSA (2022). Regulation (EU) 2022/2065. URL: <https://www.eu-digital-services-act.com/>
19. DIRECTIVE (EU) 2018/1808 OF THE EUROPEAN PARLIAMENT AND OF THE COUNCIL (2018). URL: <https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2018/1808/oj>

Матеріал надійшов до редакції 09.06.2024 р.